

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa (soudce zpravodaje) a soudců Jaromíra Jirsy a Jiřího Zemánka o ústavní stížnosti stěžovatele **MUDr. M. H.**, zastoupeného JUDr. Jaroslavem Svejkovským, advokátem, sídlem Kamenická 2378/1, Plzeň, proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2018 č. j. 30 Cdo 1870/2017-129, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. října 2016 č. j. 22 Co 298/2016-102 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 3. března 2016 č. j. 19 C 109/2015-66, a dále proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2018 č. j. 30 Cdo 2968/2017-137, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. ledna 2017 č. j. 22 Co 365/2016-116 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 15. dubna 2016 č. j. 22 C 300/2014-83, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2**, jako účastníků řízení, spojené s návrhem na zrušení § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů, takto:

I. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2018 č. j. 30 Cdo 1870/2017-129, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 27. října 2016 č. j. 22 Co 298/2016-102 a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 3. března 2016 č. j. 19 C 109/2015-66 a dále rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2018 č. j. 30 Cdo 2968/2017-137 a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. ledna 2017 č. j. 22 Co 365/2016-116 bylo porušeno stěžovatelovo ústavně zaručené základní právo podle čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 1 odst. 1 a čl. 4 Ústavy České republiky a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2018 č. j. 30 Cdo 1870/2017-129, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. října 2016 č. j. 22 Co 298/2016-102 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 3. března 2016 č. j. 19 C 109/2015-66 a dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2018 č. j. 30 Cdo 2968/2017-137 a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. ledna 2017 č. j. 22 Co 365/2016-116 se ruší.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost a návrh s ní spojený odmítají.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

I. a)

Zamítnutí žaloby na zveřejnění dodatečného sdělení

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), vedenou pod sp. zn. IV. ÚS 2257/18, se stěžovatel domáhá zrušení rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2018 č. j. 30 Cdo 1870/2017-129, rozsudku Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 27. 10. 2016 č. j. 22 Co 298/2016-102 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále jen „obvodní soud“) ze dne 3. 3. 2016 č. j. 19 C 109/2015-66, přičemž tvrdí, že obecné soudy porušily aplikací neústavních ustanovení zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů, jeho právo na ochranu osobnosti podle čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a současně jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

2. Napadeným rozsudkem (viz sub 1) obvodní soud zamítl žalobu, kterou se stěžovatel domáhal, aby byla obchodní společnosti BORGIS a. s., sídlem Slezská 2127/13, Praha 2 – Vinohrady (dále též jen „žalovaná“), uložena povinnost zveřejnit na první straně jí vydávaného periodika internetového zpravodajství *Novinky.cz* dodatečné sdělení, a to na vlastní náklady a stejným typem písma, jakým byl uveřejněn článek „*Soud řeší šlendriánství psychiatra, může mu sebrat razítko znalce*“. Současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Dodatečné sdělení mělo obsahovat informace o tom, že řízení proti stěžovateli jako obviněnému ze spáchání přestupku proti řádnému vykonávání znalecké činnosti, vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. SPR 2342/2014, skončilo jeho zastavením, protože skutek, pro který bylo vedeno, se nestal. Obvodní soud však dospěl k závěru, že tiskový zákon se vztahuje pouze na periodický tisk (§ 2 odst. 1), kterým však internetový portál není [§ 3 písm. a) tiskového zákona], a tudíž v daném případě postupovat podle § 11 tiskového zákona nelze.

3. K odvolání stěžovatele městský soud shora označeným rozsudkem rozsudek obvodního soudu potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Shledal sice, že institut dodatečného sdělení je specifický tím, že může být oprávněně požadován i tam, kde původním sdělením nedojde k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv, a nelze jej tudíž v prostředí internetu nahradit žalobou na ochranu osobnosti; tato skutečnost však nemůže vést k závěru o použitelnosti tiskového zákona, neboť rozšiřující výklad příslušných norem nepřipadá v úvahu s ohledem na jednoznačné znění i záměr zákonodárce.

4. Proti tomuto rozsudku brojil stěžovatel dovoláním, které Nejvyšší soud zamítl v záhlaví označeným rozsudkem, protože se ztotožnil se závěry městského soudu, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

I. b)

Zamítnutí žaloby na zveřejnění odpovědi

5. Další ústavní stížností, vedenou pod sp. zn. IV. ÚS 2258/18, se stěžovatel domáhá zrušení rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2018 č. j. 30 Cdo 2968/2017-137, rozsudku městského soudu ze dne 19. 1. 2017 č. j. 22 Co 365/2016-116 a rozsudku obvodního soudu ze dne 15. 4. 2016 č. j. 22 C 300/2014-83, a to s tvrzením shodným jako ve shora uvedené první ústavní stížnosti (viz sub 1).

6. Napadeným rozsudkem obvodního soudu č. j. 22 C 300/2014-83 bylo na základě stěžovatelovy žaloby uloženo žalované, aby uveřejnila v deníku „novinky.cz“ stěžovatelovu odpověď na výše uvedený článek (sub 2). Obsahem odpovědi bylo, resp. mělo být (ve stručnosti řečeno) sdělení, že stěžovatel nenechal zavřít do ústavu šestačtyřicetiletého muže z Plzně a že není pravda, že jej ani neviděl, natož aby ho vyšetřil, žádného šlendriánství že se nedopustil, v dané věci vypracoval znalecký posudek na základě opatření policie, a to po vyšetření posuzované osoby dne 12. 5. 2014, doplněk znaleckého posudku provedl na základě žádosti policie dne 17. 7. 2014, přičemž mu nebylo uloženo, aby posuzovanou osobu znovu vyšetřil, k tomu si vyžádal lékařskou zprávu, při jednání Okresního soudu Plzeň-město uvedl, že je třeba opětovně tuto osobu vyšetřit a že setrvává na závěrech znaleckého posudku (výrok I). Dále obvodní soud zamítl stěžovatelovu žalobu v části, v níž se domáhal omluvy, že není zahájeno správní řízení u Krajského soudu v Plzni, které může skončit až vyškrtnutím stěžovatele ze seznamu znalců (výrok II), a žalované uložil nahradit stěžovateli náklady řízení (výrok III).

7. K odvolání stěžovatele městský soud výše označeným rozsudkem rozsudek obvodního soudu v napadeném výroku I změnil tak, že žalobu zamítl (výrok I), a uložil stěžovateli zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 3 200 Kč (výrok II). Zamítnutí žaloby odůvodnil rovněž tím [viz sub I. a)], že internetové stránky, resp. internetem šířená sdělení nespádají pod režim tiskového zákona, a tudíž žalované povinnost uveřejnit odpověď podle § 10 tohoto zákona uložit nelze. K tomu dodal, že institut odpovědi je dobře zastupitelný omluvou podle ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), vztahujících se k ochraně osobnosti a náhradě nemajetkové újmy.

8. Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným rozsudkem pak stěžovatelovo dovolání proti výroku I rozsudku městského soudu zamítl, proti výroku II odmítl jako nepřípustné [§ 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“)], a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

9. Obě ústavní stížnosti stěžovatel spojuje s návrhem na zrušení § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) tiskového zákona, maje za to, že tato ustanovení jsou v rozporu s čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny.

I. c)

Spojení věcí a další skutkové okolnosti posuzované věci

10. Ústavní soud postupem podle § 63 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), ve spojení s § 112 odst. 1 o. s. ř. tyto ústavní stížnosti usnesením ze dne 18. 9. 2018 sp. zn. IV. ÚS 2257/18, IV. ÚS 2258/18-15 spojil ke společnému řízení s tím, že budou nadále vedeny pod sp. zn. IV. ÚS 2257/18 a soudcem zpravodajem bude Jan Filip.

11. Na doplnění možno uvést, že stěžovatel se v této souvislosti u obvodního soudu v řízení vedeném pod sp. zn. 25 C 171/2015 domáhal omluvy v deníku Právo a na zpravodajském serveru Novinky.cz. Této žalobě bylo rozsudkem uvedeného soudu ze dne 3. 5. 2017 č. j. 25 C 171/2015-397 ve znění doplňujícího usnesení

ze dne 1. 8. 2017 č. j. 25 C 171/2015-422 a doplňujícího rozsudku ze dne 28. 2. 2018 č. j. 25 C 171/2015-479 ve spojení s rozsudkem městského soudu ze dne 31. 5. 2018 č. j. 58 Co 390/2017-496 (zčásti) vyhověno; žalované bylo uloženo omluvit se za uvedení nepravdivých skutečností a stěžovateli přiznáno přiměřené zadostiučinění ve výši 350 000 Kč.

II.

Stěžovatelova argumentace

12. V první části ústavní stížnosti [viz sub I. a)] stěžovatel oponuje názoru obecných soudů, že internetové zpravodajství není podřazeno ustanovením tiskového zákona. Tvrdí, že je způsobilé zapříčinit škodu stejné povahy a rozsahu jako periodický tisk, a tudíž by pro ně měla platit stejná pravidla. K argumentu obecných soudů, že kdyby zákonodárce zamýšlel zahrnout internetové zpravodajství do tiskového zákona, tak by to udělal, uvádí, že v době jeho vzniku nemohly být zákonodárci známy skutečnosti o dalším směru vývoje technologií a nových médií, a také z důvodové zprávy plyne, že zákonodárce mínil upravit ochranu práv osob pro celé spektrum dostupných médií, nepodařilo se mu však postihnout v té době minoritní oblast internetového zpravodajství.

13. V této souvislosti stěžovatel poukazuje na statistická data, jež mají dokumentovat zásadní vývoj technologií a nových médií, takže je podle něj alarmující, že internetové zpravodajství nemá podléhat stejným pravidlům jako tištěná média, ačkoliv mají několikanásobně větší dosah. Proto nutno upřednostnit teleologický výklad, tedy že cílem, který zákonodárce sledoval, byla ochrana práv osob v případě jejich narušení dostupnými médii. V této souvislosti poukazuje na čl. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 97/36/ES ze dne 30. 6. 1997, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS, o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání, v tom smyslu, že byla-li touto směrnicí, popř. tiskovým zákonem v době vzniku zasažena televize, v dnešní době by se měla působnost tohoto zákona rozšířit i na tzv. nová média. Totéž stěžovatel vyvozuje i z komentářové literatury Chaloupková, H. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související*. 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2006, str. 28).

14. V posuzované věci nastala dle stěžovatele situace zcela srovnatelná s tou, jaká je upravena tiskovým zákonem. Poškozená osoba ale nemá zákonný prostředek ochrany a nachází se v právním vakuu, na jehož druhé straně se ocitají vydavatelé internetového zpravodajství, které je často jen reprodukcí a rozšířením tištěného periodického tisku, požívajícího u čtenářů značné důvěry. Tito vydavatelé si jsou vědomi „nevázané svobody“, jakou jim poskytuje nedostatečnost právní úpravy internetového zpravodajství. Z toho důvodu je dle stěžovatele namístě omezení podle čl. 17 odst. 4 Listiny. Stěžovatel se rovněž odvolává na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve věci *The Observer a Guardian proti Spojenému království*, A-216, 1991, s tím, že podmínky takového omezení podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), vyjma podmínky zakotvení zákonem, mají být naplněny. Argumentuje i rozsudkem ESLP ve věci *Handyside proti Spojenému království*, A-24, 1976, a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006 sp. zn. 30 Cdo 861/2005.

15. Stěžovatel se proto domnívá, že dostatečně poukázal na nutnost reflektovat společenské změny a technologický pokrok, aby byla chráněna ústavní práva všech, jimž jsou zaručena, a že sjednocení úpravy by bylo benefitem pro právní jistotu, přičemž ochrana na základě § 81 a násl. občanského zákoníku je jiného rozsahu než ochrana proti útokům v tisku podle § 11 tiskového zákona, odlišný je i proces dokazování, kdy řízení o ochraně osobnosti trvá při dokazování intenzity útoků i několik let, zatímco řízení o povinnosti uveřejnit dodatečné sdělení trvá v řádech měsíců, a je tak schopno poskytnout soudní ochranu rychleji a jejich následky zastavit mnohem účinněji.

16. Ve druhé části ústavní stížnosti [viz sub I. b)] argumentuje stěžovatel obdobně jako v části I. a) ústavní stížnosti s tím rozdílem, že se dovolává namísto § 11 tiskového zákona § 10 téhož zákona.

III.

Vyjádření účastníků řízení

17. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení a obchodní společnosti BORGIS a. s., které příslušelo postavení vedlejší účastnice řízení.

18. Nejvyšší soud se odvolal na obsah napadených rozhodnutí a dodal, že se nedomnívá, že by jimi byla zasažena stěžovatelova ústavně garantovaná práva.

19. Za městský soud předseda jeho senátu 22 Co JUDr. Tomáš Novosad odkázal na odůvodnění svých rozsudků s tím, že ani v současnosti postoj k dané problematice nezměnil. Odmítl rozšiřující výklad tiskového zákona z toho důvodu, že v prostředí internetu nepůsobí jen vydavatelé podle tiskového zákona, a pokud by bylo vyvozeno, že je zde možnost domáhat se odpovědi či dodatečného sdělení v prostředí internetu, vyvstala by okamžitě zásadní otázka, v jakých případech, resp. vůči jakým subjektům lze toto právo uplatnit. Přitom existuje mnoho zpravodajských portálů, které neprovozují vydavatelé podle tiskového zákona, i mnoho internetových stránek, které nemají zpravodajský charakter, a přesto jejich obsahem může být zasaženo do osobnostních práv fyzických osob či do dobré pověsti a jména osob právnických. Bez pozitivní právní úpravy by bylo možno žádat odpověď apod. vůči komukoliv, kdo prostřednictvím internetu cokoliv sdělil, což ovšem zásadně právu na odpověď či dodatečné sdělení v jeho dosavadním pojetí neodpovídá. V prostředí mimo internet také nemohou žádat postižení odpověď nebo dodatečné sdělení vůči komukoliv, avšak jen vůči jasně danému (registrovanému) okruhu vydavatelů periodického tisku. Současně upozornil, že významnou ochranu pro prostředí internetu poskytuje právo na ochranu osobnosti, kterého využil i sám stěžovatel, když se v téže věci domohl morální satisfakce v podobě omluv v tisku i na internetu a peněžní satisfakce v částce 350 000 Kč (na doložení tohoto závěru městský soud zaslal Ústavnímu soudu rozsudek ze dne 31. 5. 2018 č. j. 58 Co 390/2017-406). Připustil, že dodatečné sdělení nemůže být prostředky ochrany osobnosti ani vzdáleně fakticky nahrazeno již jen z toho důvodu, že dopadá na případy, kdy je pravdivé a přiměřeně referováno o trestním stíhání, a kdy tudíž nároky z porušení práva na ochranu osobnosti vůbec nevznikají (nedojde k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv). Z tohoto důvodu je pozitivní zákonná úprava nároků odpovídající nárokům dle tiskového zákona pro prostředí internetu žádoucí.

20. Za obvodní soud předsedkyně jeho senátu 19 C odkázala na své rozhodnutí, i rozhodnutí na něj navazující s tím, že podanou ústavní stížnost neshledává opodstatněnou.

21. Předseda senátu 22 C téhož soudu (ve věci spojené ústavní stížnosti sp. zn. IV. ÚS 2258/18) uvedl, že nerozumí tomu, proč stěžovatel ústavní stížnost podává, když mu bylo vyhověno, a proti dílčímu zamítavému výroku odvolání nepodal. Současně ale vyjádřil souhlas se stěžovatelem, že byla porušena jeho ústavně zaručená práva, nikoliv však aplikací protiústavních zákonných ustanovení, ale jejich aplikací v rozporu se smyslem a účelem zákona. Není rozumný důvod, aby se tiskový zákon nevztahoval na elektronická média, neboť tisk má složku materiální (kterou představuje reprodukce, resp. rozmnožování) a formální (kterou se rozumí technika, která se k této reprodukci používá). Smyslem a účelem tiskového zákona není definice tiskařských technik, ale úprava některých práv a povinností vydavatelů a dalších osob v souvislosti s vydáváním periodického tisku. Podstatné tak je sdělení, které bylo zaznamenáno na nějakém nosiči a je reprodukováno. Za absurdní považuje, aby byla poskytována ochrana v případě „papírových novin“, které už téměř nikdo nečte, zatímco právům porušeným internetovým zpravodajstvím nikoliv. Tomu lze dle obvodního soudu předejít teleologickým výkladem, s nímž není v rozporu ani výklad systematický. Skutečnost, že provozovatelé nejsou vydavatelé, může být pravdivá, ovšem veřejnoprávní charakter těchto ustanovení nemá z hlediska ochrany soukromých subjektivních práv význam, přičemž § 7 či 9 tiskového zákona reflektuje jen skutečnost, že ne každá tiskovina se může dostat do dispozice příslušného orgánu veřejné moci, a to na rozdíl od internetových novin. Otázkou dle obvodního soudu není, zda jde o problém, na který zákonodárce dosud legislativně nereagoval, ale zda lze tiskový zákon vykládat v souladu se žádoucími způsoby výkladu právních norem, přičemž v případě jím zastávaného výkladu by šlo o výklad sice rozšiřující, ale s ohledem na smysl a účel tiskového zákona jediný možný. Nejde o mezeru v právu, neboť každou situaci lze podřadit pod existující právní normu.

22. Obchodní společnost BORGIS a. s. se k ústavní stížnosti, spojené s návrhem na zrušení § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) tiskového zákona, nevyjádřila. Protože byla soudcem zpravodajem poučena, že v takovém případě bude mít Ústavní soud za to, že se vzdává svého postavení vedlejší účastnice, nebylo s ní již dále jednáno.

IV. Stěžovatelova replika

23. Soudce zpravodaj zaslal uvedená vyjádření stěžovateli na vědomí a k případné replice, který možnost využil a vyjádřil souhlas s názorem obvodního soudu i městského soudu, že současná situace, jde-li o úpravu internetového zpravodajství, není vyhovující, a dále uvedl, že s řešením nastíněným předsedou senátu 22 C obvodního soudu se lze v teoretické rovině ztotožnit, v praxi má však značné překážky, neboť judikatura Nejvyššího soudu takovému výkladu není nakloněna. S poukazem na čl. 10 odst. 1 Listiny upozorňuje, že zásahy ze strany internetového zpravodajství měly formu veřejně a prakticky neomezeně přístupných článků, které uváděly poškozující, nepravdivé a očerňující informace, a vzhledem k tomu, že byl jmenován celým jménem, dotkly se ve velké míře cti, důstojnosti i pověsti jeho i celé rodiny. Dostal se tak do situace předpokládané (sc. – upravené) § 10 a 11 tiskového zákona, které kopírují rámec zamýšlené ochrany práv podle Listiny a zpřesňují ho pro podmínky médií, bohužel však

nezahrnují všechna média. Přitom řešení podle tiskového zákona jsou *de facto* jediným efektivním prostředkem obrany proti popsané újmě (na ústavně garantovaných právech na ochranu osobnosti). Tuto míru a formu ochrany nelze nahradit ochranou pomocí občanskoprávního řízení na ochranu osobnosti, neboť v případě poškození osobnostních práv není primárním cílem poškozeného vydání rozsudku a případná dodatečná satisfakce v delším časovém horizontu, ale maximálně rychlé, efektivní řešení a možnost se okamžitě a účinně před zásahem do osobnostních práv bránit. Vzhledem k tomu setrvává na svých tvrzeních obsažených v ústavní stížnosti, tedy že ochrany ústavně garantovaných práv lze dosáhnout zrušením napadených ustanovení a následně zrušením napadených soudních rozhodnutí.

V.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

24. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatel vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

25. V případě návrhu na zrušení výroku II rozsudku obvodního soudu č. j. 22 C 300/2014-83 je ústavní stížnost v této části nepřípustná podle posledně uvedeného ustanovení, neboť nebyly vyčerpány procesní prostředky, které měl stěžovatel k ochraně svých základních práv a svobod k dispozici, nehledě na to, že není zřejmé, o jaké porušení v jeho věci ve skutečnosti mohlo jít (viz sub 60).

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

26. Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) není součástí soustavy soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu právo všeobecného dozoru nad jejich rozhodovací činností; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce, neposkytují ochranu před takovými zásahy a nerespektují hodnotový základ právního řádu daný ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky. Proto Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelem namítáno v ústavní stížnosti, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, i když – jsa vázán pouze *petitem* návrhu – je tomu tak částečně z jiných ústavněprávních důvodů než z těch, kterých se dovolává stěžovatel.

27. Stěžovatel argumentuje tím, že § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) tiskového zákona jsou v rozporu s čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny a že v důsledku aplikace těchto zákonných ustanovení na danou věc došlo k porušení jeho ústavně zaručeného základního práva na zachování osobní cti, dobré pověsti a jména, resp. že mu nebyla poskytnuta ochrana před

neoprávněným zasahováním do jeho osobního a rodinného života. Současně stěžovatel namítá, že aplikací těchto ustanovení mu obecné soudy odepřely přístup ke spravedlnosti, a porušily tak jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

28. Co se týče důvodnosti námitky „odepření přístupu ke spravedlnosti“ (sc. – práva na přístup k soudu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny), jak ji označuje stěžovatel, dospěl Ústavní soud k závěru, že tato součást práva na soudní ochranu porušena nebyla; v této části je ústavní stížnost zjevně neopodstatněným návrhem.

29. Stěžovatel se, jak plyne z výše uvedeného, obrátil se svou věcí na obecné soudy, které ji „stanoveným postupem“ podle čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny projednaly, a také o ní (meritorně) rozhodly se závěrem, že stěžovateli jím uplatněné právo (ve vztahu k žalované) podle práva nepřísluší.

30. Zbývá proto posoudit druhou část námitek, podle kterých stěžovatel – ač měl, jak bylo právě (sub 28) doloženo, přístup k soudům – nebyla mu v řízení před nimi poskytnuta ochrana, jak to vyplývá z ústavních kautel práva na soudní ochranu podle ústavního pořádku České republiky. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti a replice na straně jedné tvrdí, že obecné soudy nemohly interpretovat a aplikovat podústavní právo [konkrétně § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) tiskového zákona, obdobnými ustanoveními zákona č. 213/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, však neargumentuje] jinak, resp. že tak nemohly učinit ústavně konformním způsobem, a na straně druhé uvádí, že se neztotožňuje s jejich názorem, že internetové zpravodajství nelze podřadit příslušným ustanovením tiskového zákona.

VI. a)

Obecná východiska pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

31. Zde Ústavní soud konstatuje, že „proces“ interpretace a aplikace podústavního práva bývá stížen „kvalifikovanou vadou“ zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí – (zpravidla) z hlediska řádného procesu – neakceptovatelné „svévole“, spočívající v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo stejně tak neakceptovatelné „libovůle“ spočívající ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů a limitů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [viz např. náleží Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)]. K takové situaci v posuzované věci došlo.

32. Stěžovatel v ústavní stížnosti žádnou námitku, jež by z hlediska požadavků řádně vedeného soudního řízení podle hlavy páté Listiny mohla být relevantní, nevnesl. Tudíž v úvahu připadá pouze vada spočívající v nedostatku reflexe ústavně zaručeného základního práva či svobody na posuzovanou věc, zde konkrétně práva na zachování jeho lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména a práva na nerušený soukromý a rodinný život podle čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny ve spojení s čl. 4 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny.

33. Shora uvedená základní práva a (zejména) svobody jsou výrazem liberálního státního režimu a ústavně zaručeného negativního právního statusu jedince, kterým je ústavně chráněn před nedovolenými zásahy veřejné moci (vertikální působení), tak i před zásahy jiných osob soukromého práva (horizontální působení), což má stát zajišťovat z hlediska své ochranné funkce při garantování základních práv a svobod. Tato ochranná funkce se projevuje nejen při výkonu soudnictví (čl. 4 Ústavy), nýbrž také v oblasti jeho funkce zákonodárné. Podle ní má stát povinnost zajistit naplnění jeho závazku podle čl. 1 odst. 1 Ústavy *in fine*, tedy závazku ochrany práv a svobod osob soukromého práva, který by měl být následně zajišťován činností orgánů moci výkonné a soudní. V posuzované věci proto jde především o hodnocení, jak byla tato ochranná funkce v konkrétním případě naplněna, a zda stát svými orgány (zejména soudy) dostal své povinnosti zajistit ochranu takových hodnot a statků i ve vztazích mezi osobami soukromého práva podle čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny.

34. Ústavní soud v této souvislosti neopominul ani mezinárodní závazky, které České republice plynou z čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, nicméně i v tomto ohledu dle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva platí princip, že volba prostředků k zajištění souladu s tímto ustanovením v oblasti vzájemných vztahů jednotlivců je v zásadě záležitostí, která je na posouzení smluvních států, ať už je tato povinnost pozitivní, nebo negativní, přičemž existují různé způsoby, jak zajistit respektování soukromého života, a povaha povinnosti státu bude záviset na konkrétním aspektu soukromého života, který je předmětem sporu [např. rozsudek (č. 2) velkého senátu ze dne 7. 12. 2012 ve věci *Von Hannover proti Německu*, stížnost č. 40660/08 a 60641/08, bod 104]. Stejně tak nelze pominout v oblasti internetového zpravodajství z poslední doby např. rozsudek velkého senátu Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 9. 2019 ve věci *C-136/17 C, AF, BH, ED proti Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, ve kterém je proveden výklad směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a nařízení (EU) 2016/679, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů), a to z hlediska informací o soudním řízení proti fyzické osobě a o povinnostech provozovatele internetového vyhledávače v kontextu čl. 7, 8 a 11 Listiny základních práv Evropské unie.

35. Ústavní soud se v tomto kontextu (vertikálních i horizontálních vztahů v posuzované oblasti) nejprve zabýval instituty mediálního práva, tj. dodatečným sdělením a právem na odpověď v systému ochrany základních práv a svobod. Současně v této souvislosti posoudil i jejich vztah k „obecné“ právní ochraně, kterou zajišťuje § 81 a násl. občanského zákoníku v systému ochrany práv, jež jsou jedinci ústavně zaručena čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny. Dospěl k závěru, že uvedená práva na odpověď nebo dodatečné sdělení přímo (výslovně) z ústavního pořádku – jako tzv. pozitivní institucionální záruka hodnot chráněných v čl. 1, čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny – neplynou. Listina tato práva na rozdíl od jiných pozitivních institucionálních záruk (jako v čl. 11 odst. 1 – vlastnické právo, dědění, čl. 13 – listovní tajemství, čl. 16 odst. 1 a 2 – bohoslužba, řeholní instituce, čl. 20 odst. 2 – politické strany atd.) nebo negativních záruk (čl. 7 odst. 2 – zákaz mučení, čl. 17 odst. 3 – zákaz cenzury) neuvádí, avšak bez nich si nelze účinnou ochranu těchto základních práv a svobod jednotlivců v její komplexnosti představit. Vzniká tak otázka, zda je zde mezera v ústavní nebo zákonné úpravě prostředků ochrany uvedených práv a svobod osob soukromého práva. Konstatuje, že taková mezera zde existuje, nicméně ji

lze překonat za použití prostředků analogického (nikoli však rozšiřujícího) výkladu předmětných ustanovení ústavního pořádku a tiskového zákona.

36. Institut práva na odpověď podle § 10 tiskového zákona není možné ztotožňovat s institutem práva na ochranu osobnosti, byť zčásti může plnit obdobnou funkci (informační, resp. obranou, a částečně i reparační), když poskytuje samotné dotčené osobě prostor uvést „na pravou míru“, eventuálně doplnit či zpřesnit (tedy do jisté míry „objektivizovat“) skutečnosti, které vydavatel v příslušném sdělení uvedl nepravdivě, neúplně nebo zkreslujícím způsobem. Významný rozdíl (vedle satisfakční funkce omluvy) spočívá v tom, že odpověď není zpravidla s to odčinit veškerou vzniklou škodu (újmou), resp. jejímu vzniku předejít (v takovém případě je pak namístě ji kompenzovat i finančně); právo na odpověď pak může plnit i preventivní funkci v tom smyslu, že může zhojit či alespoň zmírnit následky případného zásahu do cti, důstojnosti či soukromí jednotlivce a jeho rodiny, zejména pak ve spojení s komplementární finanční satisfakcí podle občanského zákoníku, popř. i výše uvedeného obecného nařízení o ochraně osobních údajů. Takovými instituty jsou v něm zejména právo na opravu nebo na výmaz (tzv. právo být zapomenut) podle jeho čl. 16 až 20.

37. Ústavní soud se ovšem ztotožňuje s názorem městského soudu, že právní ochrana formou dodatečného sdělení podle § 11 tiskového zákona plní (v určitém smyslu) odlišnou funkci než „obecná“ právní ochrana podle občanského zákoníku. Vznik daného práva není podmíněn porušením právní povinnosti vydavatele při zveřejnění informace o vedeném trestním nebo přestupkovém řízení. Vztahuje se totiž na případy, kdy samotná informace je pravdivá – řízení je skutečně vedeno, nyní však je třeba též uvést, jak skončilo, požádá-li o to vydavatele osoba dotčená původním sdělením. Stejně tak není institut dodatečného sdělení podmíněn tím, že by měla být fyzická osoba prokazatelně dotčena na své cti, důstojnosti nebo soukromí, i když nepochybně s ohledem na negativní konotaci takové informace lze v určité míře zmíněné dotčení předpokládat, a dodatečné sdělení může vést k úplnému „očistění“ postižené osoby.

38. Nicméně funkce dodatečného sdělení není jen obranná, reparační či satisfakční, ale důležitá je zde i funkce informační. Smyslem a účelem dané povinnosti je zajistit, aby vydavatel informoval o daném případě „až do konce“, přičemž jejím zakotvením není sledován jen zájem dotčené osoby, ale také zájem veřejný, který pak nutí vydavatele, aby informování, které začal, také dokončil, i když se mu to nemusí hodit.

39. Ještě více jsou tyto funkce exponovány v případě ústavněprávního posouzení povahy institutu práva na odpověď, kde do popředí vystupuje právě ochranná funkce čl. 10 a 17 Listiny ve prospěch toho, kdo byl informován v médiích nějak zasažen, dotčen, či se tak alespoň cítí. Zaručuje-li Listina svobodu projevu a informování, pak nutně jako nástroj ochrany jednotlivce musí též dbát na dodržení zásady rovnosti zbraní při obraně takto zasažené osoby v jejích právech a svobodách podle právě uvedených ustanovení Listiny. V případě médií to znamená právo na odpověď tam, kde k zásahu došlo, a s možností stejného dosahu odpovědi. Omluva a satisfakce v rozsudku obecného soudu vždy nemusí dostačovat již proto, že v mediálním prostoru jsou již řešeny zcela jiné „kauzy“.

40. Podle čl. 1 Listiny jsou lidé jako nositelé základních práv a svobod rovni v důstojnosti i právech, a podle čl. 1 odst. 1 Ústavy *in fine* je náš demokratický stát založen na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Ochranná funkce státu proto vyžaduje, aby měl

dotčený nositel základních práv a svobod k dispozici prostředky, kterými bude moci svá práva a svobody bránit nejen před soudem, ale účinně i tam, kde dochází k jejich porušování, tedy v konkrétním médiu, jakým je i internet. Teprve v případě, kdy původce zásahu nebude ochoten žádosti o odpověď vyhovět, by měly nastoupit prostředky soudní ochrany. K takovému závěru v podobné věci dospěl německý Spolkový ústavní soud, který výstižně konstatoval, že v opačném případě by byl nositel těchto práv a svobod degradován na pouhý předmět veřejné diskuse (rozsudek ve věci „*Türken in Bingen*“ z 8. 2. 1983 sp. zn. 1 BvL 20/81, BVerfGE, sv. 63, s. 131 n. – „*der von einer Darstellung in den Medien Betroffene die rechtlich gesicherte Möglichkeit haben muß, dieser mit seiner Darstellung entgegenzutreten; im anderen Fall wäre er zum bloßen Objekt öffentlicher Erörterung herabgewürdigt.*“). Historické zkušenosti z naší minulosti jsou plné takových případů, a hovoří-li preambule Listiny o tom, že se náš stát hodlá z těchto trpkých zkušeností minulosti poučit, musí z toho Ústavní soud v posuzované věci vyvodit náležité závěry.

41. Vycházejí z výše uvedeného, má Ústavní soud za to, že dotčená osoba musí mít možnost vymezit se proti prezentaci v médiích svým vlastním sdělením a k tomuto účelu musí mít k dispozici odpovídající právní nástroje a v souvislosti s tím i procesní prostředky tak, aby byla zajištěna efektivní ochrana jeho ústavně zaručených základních práv a svobod, konkrétně práva na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a jméno (čl. 10 odst. 1 Listiny) ve spojení se svobodou projevu (v podobě tzv. informačního sebeurčení). Uvedené platí – nikoliv však bez dalšího – taktéž pro oblast „nových médií“, konkrétně internetového zpravodajství, neboť jeho význam stále stoupá a v současné době má nepochybně větší vliv než tištěné zpravodajství, pro něž (ovšem) institut práva na odpověď výslovně vytvořen byl.

42. Jde-li o právo na dodatečné sdělení, i tento institut hraje v systému právní ochrany důstojnosti jednotlivce a jeho cti nezpochybnitelnou, resp. nezastupitelnou roli, kdy dokonce může někdy jít o jediný prostředek nápravy (byť zpravidla bude mít komplementární charakter – viz též sub 36). Tuto skutečnost zjevně reflektoval i zákonodárce, když jej pro oblast periodického tisku taktéž zakotvil, užíván je ostatně v řadě evropských zemí (viz Chaloupková, H., Holý, P., Urbánek, J. *Mediální právo. Komentář*. 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2019, str. 27-28), přičemž Ústavní soud nevidí důvod, proč by – v nějaké podobě (*mutatis mutandis*) – nemohl nalézt své uplatnění i v případě internetového zpravodajství, zvláště tam, kde vykazuje některé shodné prvky se zpravodajstvím v periodickém tisku. Určitá odlišnost bude spočívat v realizaci daného práva. V případě, že původní zpráva již není dostupná (byla redakcí smazána), lze uvažovat o vzniku nároku na uveřejnění zprávy obsahující příslušné dodatečné sdělení, v opačném případě o nároku na aktualizaci zprávy původní, která však zůstane v platnosti (srov. Soehring, J., Hoena, V. *Presserecht*. 6. zcela přepracované vydání. Köln: Otto Schmidt KG, 2019, str. 707).

43. Z hlediska ústavnosti je podstatné, že v případě zveřejnění informace o trestním stíhání, především ohledně zvláště závažného trestného činu, dochází k podstatnému zásahu do cti, důstojnosti či soukromí konkrétní osoby, a i když jde o zásah, který lze v době, kdy k němu došlo, označit za legitimní, jeho negativní důsledky pro osobní sféru jednotlivce mohou přetrvávat ještě dlouho po takovém zveřejnění nebo dokonce mohou být trvalé povahy, a to i přes následné zprošťující rozhodnutí, což může představovat trvajících protiprávní zásah do důstojnosti, cti či soukromí dotčené osoby. Právě pro takové

situace je nezbytná existence právního nástroje, jenž by přispěl ke zhojení či alespoň zmírnění takových následků.

44. Jen na okraj možno zmínit možnost ochrany poskytované zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, která spočívá v možnosti domáhat se odstranění zprávy a její tzv. deindexace (srov. aktuálně rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 9. 2019 sp. zn. C-136/17) poté, co příslušné trestní či správní řízení bylo skončeno, což naopak v případě tiskovin již z povahy věci možné není. Současně ale Ústavní soud nemohl pominout, že byť oba instituty slouží ke zmírnění výše zmíněných negativních následků, jejich smysl a účel stejný není, neboť osoba, která se závadného jednání nedopustila, nemusí mít vždy zájem na tom, aby „byla zapomenuta“, resp. aby negativní informace o ní nemohla být více připomínána, ale naopak aby příslušná informace připomenuta byla spolu s dodatkem, jaký byl výsledek daného řízení.

VI. b)

Vlastní posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

45. V návaznosti na výše uvedené závěry je třeba vyřešit dva související okruhy otázek, které spočívají v odpovědi na otázku, zda:

- a) lze samotný tiskový zákon vyložit i extenzivním způsobem, jak stěžovatel prosazuje, tedy zda příslušná právní úprava připouští více výkladových možností, a tedy zda stěžovatelem zastávanou výkladovou variantu (postavenou na rozšiřujícím výkladu) nutno preferovat jako ústavně konformní (a to s ohledem na zmíněný čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny),
- b) pro případ, že by tiskový zákon bezprostředně prostor pro takový vícery výklad neotvíral, neexistuje jiné řešení v rovině podústavního práva, které by vedlo k zajištění ochrany práv osob, jež byly tzv. novými médii dotčeny na lidské důstojnosti a osobní cti a kterým bylo neoprávněně zasaženo do jejich soukromého a rodinného života, jež jsou chráněny výše uvedeným ustanovením.

Teprve v případě, že by nebylo žádné z těchto řešení namíste, lze uvažovat o vyhovění stěžovateli akcesorickému návrhu podle § 74 zákona o Ústavním soudu na zrušení předmětných zákonných ustanovení a o přerušování řízení a předložení tohoto návrhu plénu Ústavního soudu postupem podle § 78 odst. 1 téhož zákona. Jde však o úvahu v podstatě hypotetickou, neboť v tomto případě případná derogace by nemohla vést k příznivějšímu výsledku tohoto řízení (viz blíže sub VII).

VI. ba)

Posouzení návrhu stěžovatele na extenzivní výklad tiskového zákona

46. K tomuto návrhu stěžovatele nutno poznamenat, že tiskový zákon upravuje „některá práva a povinnosti vydavatelů a dalších fyzických a právnických osob v souvislosti s vydáváním periodického tisku“ (§ 1). Stěžovatelem napadené ustanovení § 2 odst. 1 tiskového zákona výslovně stanoví, že se tiskový zákon vztahuje na periodický tisk vydávaný nebo šířený na území České republiky, přičemž další jím napadené ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) opět výslovně stanoví, že periodickým tiskem (nepochybně

nejméně v tomto zákoně) se rozumí noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce. Je tedy nejen zřejmé, nýbrž i zjevné, co zákon sleduje; to konečně vyplývá i z jeho dalších ustanovení, stejně jako z toho, že pro případ zásahu do osobnostních práv zejména podle čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny tiskový zákon výslovně odkazuje na postup podle zvláštního právního předpisu (což jsou příslušná ustanovení občanského zákoníku) a jejich komplementární uplatnění (§ 10 odst. 5 a § 11 odst. 3 tiskového zákona).

47. Jde-li o interpretaci a aplikaci § 10 a 11 tiskového zákona, Ústavní soud považuje argumentaci obecných soudů v zásadě za přílehavou. Ty ke svému závěru nedospěly jen na základě (vcelku jednoznačného) gramatického výkladu, jak stěžovatel naznačuje, ale i výkladu logického a také historického, jenž byl postaven na tom, že zákonodárce neměl rozhodně v úmyslu podřídit tiskovému zákonu internetové zpravodajství, neboť by tak učinil již v tomto zákoně, případně v jeho pozdějších novelách. Prosazuje-li stěžovatel – ve snaze vystihnout smysl a účel příslušných právních předpisů v aktuálních společenských poměrech – oproti tomu výklad teleologický, ani touto cestou nelze dospět k jednoznačnému výsledku. Jednak Ústavní soud nevnímá z daného hlediska společenské změny jako zásadní, jednak sice připouští, že právě žalovaná strana v řízení před obecnými soudy se nalézala, jde-li o její působení na internetu, v obdobném postavení jako vydavatel dle tiskového zákona (viz k tomu ale sub 56), nicméně skutečnost, že obecně tvůrci „internetového obsahu“ nespádají pod tuto právní regulaci, se nejvíce jako pouhá nezamýšlená nedostatečnost zákonodárce.

48. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu, že vytváření „internetového obsahu“ představuje specifickou oblast lidské činnosti, která se svou povahou a výstupy, jakož i okruhem subjektů, které zde působí, často značně kvalitativně liší od činností, které jsou předmětem úpravy tiskového zákona. Především může internetový obsah (a tedy i internetové zpravodajství v nejširším smyslu) vytvářet v podstatě každý (bez evidence podle tiskového zákona, bez možnosti plnění povinností vydavatele atd.), čímž se i zásadně stírá rozdíl mezi „institucionálními“ aktéry a soukromými osobami, přičemž vzhledem ke způsobu šíření a uchování informací mohou být i negativní dopady případného zásahu do cti, důstojnosti a soukromí fyzických osob aktéry „neinstitucionálními“ stejně závažné, a to ani nemusí být způsobeny činností, kterou by bylo možné označit za zpravodajství v nejširším smyslu. Pominout nelze ani časové hledisko – v případě tištěných médií lze jasně určit, kdy (resp. v jakém vydání) k takovému zásahu došlo, a především kdy má následovat dodatečné sdělení či odpověď (to platí v případě periodických tiskovin, naopak tam, kde již k dalšímu vydání nedojde, toto právo logicky realizovat nelze, třeba v případě knih, nicméně zde si lze představit vznik povinnosti opravného sdělení při dalším vydání). U internetových deníků aspekt periodicity přítomen není, navíc může docházet k průběžné změně obsahu sdělení, přičemž v případě zvažovaného uplatnění daných institutů v rámci tiskového zákona není zcela jasné, jaký by mělo mít časový rámeček.

49. Lze tedy uzavřít, že postup na základě extenzivního výkladu § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) tiskového zákona možný není, neboť tomu brání jednoznačné znění těchto ustanovení a v nich obsažených právních norem, navíc úprava práv a povinností vydavatelů (popř. provozovatelů vysílání) neodráží specifickou povahu internetového zpravodajství, jak ostatně přílehavě upozornil ve svém vyjádření městský soud (viz sub 19). Obecné soudy však v případě zjištění této mezery v právu a při formulaci

správného závěru, že zde nelze uplatnit extenzivní výklad výše uvedených ustanovení tiskového zákona, nevyužily dalších prostředků výkladu a dotváření práva.

VI. bb)

Konstrukce obecného pravidla mediálního práva pro obdobné situace neřešené v tiskovém zákoně, popř. v zákoně o provozování rozhlasového a televizního vysílání na základě analogie

50. V posuzované věci tato mezera konkrétně spočívala v tom, že ústavní pořádek zaručuje určité bezprostředně aplikovatelné (tzv. *sefl-executing* ve smyslu terminologie práva mezinárodních smluv a čl. 41 odst. 1 Listiny) základní právo nebo svobodu, avšak výslovně neupravuje cestu k jeho realizaci, ačkoli v právním řádu jsou k dispozici obdobné instituty, které by realizaci takového ústavně zaručeného práva či svobody zajistily.

51. To, že v našem právním řádu není obsažena obecná úprava mediálního práva včetně problematiky právních vztahů vznikajících v souvislosti se zpravodajstvím v internetu, ještě neznamená, že nelze na základě celého právního řádu zkonstruovat (nikoli tvořit) právní normy, které mají obecnou povahu a na jejichž základě pak lze problémy regulace médií řešit. Na takovém základě pak možno zaplnit mezeru existující v mediálním právu jako komplexním odvětví právního řádu z hlediska ochrany základních práv a svobod zaručených v čl. 10 a 17 Listiny. Neexistuje-li proto dosud v mediálním právu výslovná konkrétní úprava chránící tato práva a svobody v prostředí internetu, lze analogicky využít právních institutů, které mají obecnou povahu, nejsou vázány výlučně na určitý typ informačního média a jsou způsobilé takovou ochranu poskytnout.

52. Není pochyb o tom, že tiskový zákon, popř. zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, nejsou určeny k tomu, aby upravovaly, kdo, kdy a jak může provozovat internetové zpravodajství (registrace, dohled apod.), takže např. tiskovinu za ně považovat nelze. Problém však spočívá v tom, z jakého pohledu věc srovnáváme. Nejde o hledisko registrace, správního řízení apod., nýbrž o řešení situace, kdy někdo v nějakém médiu zasáhne do základních práv a svobod chráněných v čl. 10, popř. čl. 17 Listiny. Je-li přitom k nápravě (v rámci ochranné funkce státu) možné využít již existujícího právního institutu, zde práva na odpověď a dodatečného sdělení, je to ústavně konformní, či dokonce nevyhnutelné.

53. Nepůjde přitom o srovnání (obdobu) nesrovnatelného. Tak jako jsou z jednoho právního pohledu, jakým je poplatkové právo, kočka a pes nesrovnatelné objekty regulace, z hlediska např. jejich chovu (množírny) nebo ochrany před týráním jsou srovnatelné a lze je zahrnout pod společný obecnější pojem (např. zvířata v zájmovém chovu) a takto je chránit stanovením určitých povinností jejich chovatelům. Obdobně nelze z hlediska vydávání, šíření a uchovávání srovnávat tiskoviny a internetové zprávy. Avšak z hlediska jejich obsahu není podstatné, na jakém mediálním nosiči k zásahu do základních práv a svobod chráněných čl. 10 a 17 Listiny dochází. Podstatným je to, co je jim společné (obdobné), a pro využití analogie způsobilé, což není nosič informace, nýbrž možnost útoku na Listinou chráněný zájem nositele základních práv a svobod informací jím nesenou.

54. V případě internetového zpravodajství to může být navíc daleko závažnější s ohledem na jeho všeobecnou dostupnost a sledovanost. Aniž by bylo třeba tento aspekt či aspekty dále rozvádět, lze odkázat na analýzy přístupů ke zpravodajským serverům (*tzv. traffic overview*) a podíl stránek *novinky.cz* v rámci přístupů uživatelů internetu v České republice, ale i dalších více jak 250 zemích, zahrnutých do přehledu (dostupné např. na <https://www.similarweb.com/website/novinky.cz>), kde si jejich zpravodajství někdo otevřel. Představa, že v této situaci by stát postupoval tak přepjatě formálním způsobem, že by zavíral oči před možností dehonestovat někoho v internetovém zpravodajství s možností nepostižení, protože to nebylo formou vydávané tiskoviny nebo vysílaného rozhlasového nebo televizního programu, z hlediska funkce Ústavního soudu jako orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) nemůže obstát. Na málokteré médium lze totiž vztáhnout charakteristiku svobody projevu a svobody informační podle čl. 17 odst. 2 Listiny „*bez ohledu na hranice*“ (a to jakékoli) právě jako na internet, byť v době její přípravy byl tento mediální nástroj u nás prakticky neznámý. Bylo by pak nepřijatelné, kdyby v některých srovnatelných situacích mediální právo ochranu poskytovalo, a v jiných, s ještě závažnějšími důsledky pro dotčené nositele základních práv a svobod nikoli, ačkoli je zde závazek státu poskytovat ochranu (viz sub 33) plynoucí přímo z použitelných ustanovení Listiny, jakými jsou v posuzované věci její čl. 10 a 17. Vyplnění mezery tak není v rozporu s logikou systému práva a postavením soudní moci v systému dělby moci v České republice. Stejně tak není v právním řádu nějaké ustanovení, které by použití tohoto postupu (*argumentum a simili*) přímo či nepřímo zakazovalo.

55. Zasáhne-li proto někdo prostřednictvím nějakého média do základních práv a svobod jiného, pak lze využít prostředky, kterými by takový zásah mohl být bez potíží v jiné části mediálního práva napraven. To je právě případ posuzované věci. Internet (jako globální počítačová síť bez centrálního řízení) a tisk jsou odlišné z hlediska mediálního práva, jde-li o registraci, její pravidla, vydávání, šíření atd., ale na poli ochrany základních práv a svobod je jim společné to, že mohou být nositeli informace, která poškozují důstojnost, čest, dobré jméno, pověst dotčené osoby. Taková aplikace pak není svévolí, nýbrž naopak plněním ochranné funkce státu, neboť jde navíc o řešení, které nelze považovat za výraz neakceptovatelné svévole (sub 31). Ústavní soud se navíc mohl omezit ve svých závěrech na skutkové okolnosti, které s vydáváním tisku, popř. s provozováním vysílání (i rozhlas a televize mají své internetové zpravodajské mutace) velmi úzce souvisejí.

56. S ohledem na tyto závěry a skutečnost, že posuzovaná věc přesahuje osobní zájem stěžovatele, se Ústavní soud zabýval tím, zda není i jiný způsob, jak může či spíše musí stát v rovině podústavního práva zajistit, aby byla dotčené osobě poskytnuta adekvátní ochrana jejích základních práv či svobod, které jsou ústavně garantovány čl. 10 a 17 Listiny. Vyšel přitom ze skutečnosti, že podle § 1 tiskového zákona tento zákon upravuje práva a povinnosti (mj.) vydavatele periodického tisku. Ustanovení § 2 odst. 1 tiskového zákona, které upravuje působnost tohoto zákona, sice uvádí, že se vztahuje na periodický tisk, tyto pojmy jsou pak definovány § 3 písm. a) až c) tiskového zákona. Žalovaná v řízení před obecnými soudy (obchodní společnost BORGIS a. s., viz sub 2) je vydavatelkou, která vydává periodický tisk, a tudíž jí svědčí i povinnosti stanovené v § 10 a 11 tiskového zákona. Byť uvedená ustanovení hovoří výslovně o periodickém tisku (míněno ve smyslu tiskového zákona), nelze pominout, že v daném případě tento tisk měl a má svou internetovou mutaci. Dle Ústavního soudu je třeba vztáhnout uvedené povinnosti *per analogiam* i na ni; nejde přitom o vytváření povinnosti nové, ale jen o modifikaci povinnosti stávající pro poměry zmíněné internetové mutace

periodického tisku při zajištění ochrany základních práv a svobod. Podstatné přitom je, že se tak děje za situace, kdy obecné soudy mají povinnost vyřešit střet dvou ústavně zaručených základních práv, resp. svobod – svobody tisku ve smyslu čl. 17 odst. 1 a 2 Listiny na straně jedné, a již zmíněného práva na lidskou důstojnost, čest a příp. ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny na straně druhé. Ustanovení § 10 a 11 tiskového zákona se použije přiměřeně, a to takovým způsobem, aby případným soudním rozhodnutím uložená povinnost reflektovala specifika tzv. nových médií, jak byla výše popsána.

57. Ústavní soud si je vědom toho, že zásah do práv či svobod plynoucích z čl. 17 Listiny, který zakotvuje tzv. negativní institucionální záruku svobody projevu a přístupu k informacím v podobě nepřipustnosti cenzury podle odstavce 3, lze omezit jen za podmínek stanovených čl. 17 odst. 4 Listiny, a to zákonem (čl. 4 odst. 2 Listiny), současně však je třeba vzít v úvahu, že případný zásah do tohoto práva (svobody) rozhodnutím soudu by byl výsledkem řešení kolize s jiným ústavně zaručeným právem či svobodou, zde plynoucím z čl. 10 Listiny; toto ustanovení nespadá pod kautelu uvedenou v čl. 41 odst. 1 Listiny, a lze se ho tak domáhat jako přímo vykonatelných předpisů nevyžadujících stanovení podmínek či podrobností zákonem.

58. Nadto musí Ústavní soud poznamenat, že v případě dodatečného sdělení ve vztahu ke zprávám šířeným prostřednictvím internetu (zejména pak „institucionálně“) se jako možný jeví rovněž postup podle obecných předpisů. Zde by šlo o speciální formu tzv. odstraňovacího nároku, který by vnikl nikoliv zveřejněním samotného sdělení, ale nesplněním povinnosti média zveřejnit informaci o výsledku trestního či jiného řízení tam, kde by touto nečinností byla dotčena osobnost člověka (§ 82 odst. 1 občanského zákoníku). Výše naznačený postup (tj. analogické užití § 11 tiskového zákona) se v poměrech dané věci, kdy vedlejší účastnice je vydavatelkou periodického tisku, jeví jako vhodnější.

59. S ohledem na shora uvedené Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy porušily čl. 10 a 17 Listiny, když při interpretaci a aplikaci podústavního práva adekvátním způsobem nezohlednily obsah tohoto ústavně zaručeného základního práva, v důsledku čehož nedostály své povinnosti podle čl. 4 Ústavy a porušily tak i stěžovatelovo právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Z tohoto důvodu podané ústavní stížnosti podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil; rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něho nelze vzhledem k obsahu předestřené argumentace účastníků řízení očekávat další objasnění věci (§ 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

60. Směřuje-li však ústavní stížnost proti rozsudku obvodního soudu č. j. 22 C 300/2014-83 (viz sub 25), z jejího odůvodnění není zřejmé, z jakého důvodu mělo tímto rozhodnutím (kterým nadto bylo stěžovatelově žalobě v podstatě vyhověno) dojít k porušení ústavnosti. Vzhledem k tomu, že ústavní stížnost v této části přesto směřuje i proti tomuto rozhodnutí, bylo ji nutno v této části odmítnout podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu jako návrh nepřipustný.

VII.

Posouzení opodstatněnosti návrhu na zrušení zákonného ustanovení

61. Domáhá-li se stěžovatel svým návrhem zrušení ustanovení § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) tiskového zákona jako neústavních, je třeba vzít v úvahu, že uvedená ustanovení upravují (spolu s § 1 téhož zákona) věcnou působnost tiskového zákona, přičemž stěžovatel důvod jejich napadení spatřuje v tom, že dané vymezení je příliš úzké, nedopadá-li na jeho věc, resp. že nedopadá-li i na oblast internetového zpravodajství. Ovšem tato skutečnost (sama o sobě) založit protiústavnost nemůže, neboť případné pochybení zákonodárce nespočívá v tom, že určitou oblast lidské činnosti podrobil příslušné právní regulaci, ale že pro jinou oblast žádnou právní úpravu nepřijal. Nelze dospět k závěru, že by šlo o nezamýšlenou nedostatečnost (nezamýšlenou či neplánovanou mezeru v právu), neboť práva a povinnosti vydavatele jsou stanovena právě s ohledem na činnost spočívající ve vydávání periodického tisku a jeho odlišnostech, takže bez dalšího tuto právní regulaci na oblast internetu použít nelze (k tomu viz výše). Požadovaná derogace by vedla k tomu, že by nebylo možné tiskový zákon aplikovat vůbec, nikoliv k tomu, že by jej bylo možné aplikovat na stěžovatelovu věc, takže nelze přisvědčit jeho tvrzení v replice, že by tím bylo dosaženo nápravy v posuzované věci. Úkolem obecných soudů, stejně jako úkolem Ústavního soudu, je proto právo dotvářet, nikoli stanovit nová pravidla a právní instituty; není-li určitá otázka dosud právně upravena, ačkoli by podle ústavního pořádku upravena být měla, nelze to řešit zrušením ustanovení zákona, který vzhledem k jednoznačně, srozumitelně, určitě a jasně vyjádřené vůli zákonodárce k její úpravě není určen.

62. Ve vztahu k zákonodárce by to navíc mohlo být nepřiléhavě chápáno jako signál, že by měl rozšířit věcnou působnost tiskového zákona na oblast, která již z institucionálního hlediska tiskovým právem ani perspektivně pokryta být nemůže. Sice zde došlo ke vzniku určité mezery v právu, je však v kompetenci zákonodárce, zda ji vyplní zejména zvláštním právním předpisem, který se bude vztahovat na oblast internetu, nebo zda tak učiní v tiskovém zákoně, podstatné je, aby pro srovnatelné situace (zvláště z hlediska dopadů na důstojnost a čest jednotlivce) právní řád poskytoval adekvátní právní instrumenty bez ohledu na to, zda jsou z hlediska správního práva zaevidovány, mají své redakční orgány atd. Z ústavního pořádku totiž nelze (na rozdíl od požadavků na prováděcí právní předpisy podle čl. 79 odst. 3 Ústavy) dovést povinnost zákonodárce vydat pouze určitý zákon s pouze určitým obsahem oproti povinnosti obecně upravit určité otázky v jednom či více zákonech; takový požadavek na tzv. koncentrované (opak roztroušeného) zákonodárství ústavní pořádek neobsahuje.

63. Na doplnění možno uvést, že na rozdíl od České republiky ve Spolkové republice Německo právo na odpověď i pro oblast internetu výslovně zakotveno je (od 1. 3. 2007), a to ve Státní smlouvě uzavřené mezi spolkovými zeměmi (§ 56 *Staatsvertrag für Rundfunk und Telemedien. Rundfunkstaatsvertrag* z 31. 8. 1991 ve znění pozdějších státních smluv o rozhlasovém a televizním vysílání, stav k 1. 5. 2019 – dostupné na: https://www.die-medienanstalten.de/fileadmin/user_upload/Rechtsgrundlagen/Gesetze_Staatsvertraege/Rundfunkstaatsvertrag_RStV.pdf). Z hlediska posuzované věci ovšem tuto povinnost má jen provozovatel telekomunikačního média s „novinářsko-redakčně“ vytvářenou nabídkou, v níž se reprodukuje celý nebo částečný obsah periodických tiskovin textem nebo obrazem (*Anbieter von Telemedien mit journalistisch-redaktionell gestalteten Angeboten, in denen insbesondere vollständig oder teilweise Inhalte periodischer*

Druckerzeugnisse in Text oder Bild wiedergegeben werden). Pojem telekomunikační média zahrnuje zvláště „e-papírová“ a online vydání novin a časopisů (viz k tomu nejnověji Hoeren, T., Sieber, U., Holznagel, B. *Handbuch des Multimedia-Recht. Rechtsfragen des elektronischen Geschäftsverkehrs. Teil 8: Zivilrechtlicher Persönlichkeitsschutz gegenüber Äußerungen im Internet*, zejména marg. č. 78 až 90. München: C. H. Beck, stav říjen 2019). S ohledem na to, že v nynější věci vystupuje jako povinná osoba rovněž vydavatel, je možno se touto úpravou inspirovat.

64. S ohledem na tyto důvody Ústavní soud stěžovatelův návrh na zrušení § 2 odst. 1 a § 3 písm. a) tiskového zákona podle § 43 odst. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu odmítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. června 2020

Jan Filip
předseda senátu